

Тема 2. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

Програмні запитання.

1. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Модель AD/AS.
2. Класична та кейнсіанська концепції макроекономічної рівноваги.
3. Потенційний та реальний ВВП.
4. Ефективний сукупний попит.
5. Фази економічного циклу, відображення їх в моделі AD/AS.
6. Функції споживання, збереження та інвестицій.
7. Процентна ставка і врівноваження ринку товарів.
8. Фактори виробництва.
9. Агрегована виробнича функція.

Література: Манків (розділи 3; 9). Мікроекономіка і макроекономіка (Ч.ІІ, теми 4; 2.5; 3.1). Мэнкью (гл. 8 та 3); Макконел, Брю (гл. 11); Семюелсон, Нордгауз (розд. 5-Б, 8).

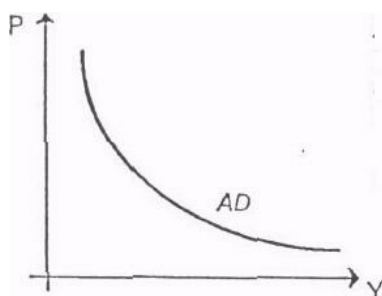
Самостійна робота: Кейнс; Мизес; Хайек; Фрідман; Хансен; Хаберлер; Бальцеревич, Шевчук.

Основні положення теми

Макроекономічна модель „Сукупний попит – сукупна пропозиція” (AD/AS) є базовою для вивчення макроекономічних коливань. З її допомогою можуть бути описані різні *варіанти економічної політики*. Представлення сукупності всіх цін на окремі товари та послуги через індекси їхньої зміни як зміни загального рівня цін, а також представлення вартості всієї кількості товарів та послуг як обсягу національного продукту називається *агрегуванням*.

Крива сукупного попиту демонструє функціональну залежність між обсягом національного виробництва (Y), який задовольняє агрегований урівноважений попит домашніх господарств, приватних фірм, державних установ та іноземців і зміною агрегованого рівня цін (P). Графічно (див. малюнок) **крива сукупного попиту (AD) має від’ємний нахил**.

Така залежність між Y та P обґрунтовується *розглядом практичних ситуацій*, а також за *допомогою рівняння кількісної теорії грошей*. Типові практичні ситуації, які аналізуються, розкривають механізм впливу „цінових” факторів сукупного попиту, що отримали цю назву через те, що зміна цін (P) є ендогенною змінною в моделі, а це означає, що функція сукупного попиту від цієї змінної **обумовлює форму кривої AD**. **Зміщення цієї кривої** обумовлюють екзогенні чи „**нецінові**” фактори.

*Нахил кривої AD пояснюється такими **ціновими факторами**:*

- ефектом відсоткової ставки;
- ефектом багатства, або реальних грошових залишків;
- ефектом імпортних закупівель.

Формулу кривої AD можна також вивести з рівняння кількісної теорії грошей (рівняння обміну):

$$MV=PY \Rightarrow Y=MV/P,$$

яка чітко вказує на обернену (від'ємну) залежність між P та Y .

Нецінові фактори сукупного попиту, які зміщують саму криву сукупного попиту, представлені типовими макроекономічними компонентами сукупного попиту ($AD=C+I+G+NX$):

(C) зміна у споживчих витратах домогосподарств;

(I) зміна в інвестиційних видатках приватних фірм;

(G) зміна у державних видатках;

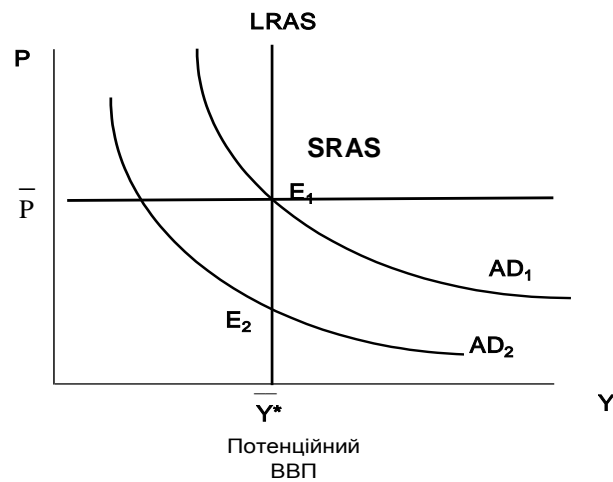
(NX) зміна у витратах на чистий експорт.

Крива сукупної пропозиції демонструє функціональну залежність обсягів виробляемого продукту (Y) у залежності від змін агрегованого рівня цін (P).

Дана залежність є різною з огляду на тривалість періоду. Розрізняють *дві різні криві сукупної пропозиції*: довгострокову чи класичну (LRAS) та короткострокову чи кейнсіанську (SRAS). Існує також перехідний відрізок такої кривої від короткострокового до довгострокового. Графічно довгострокова крива сукупної пропозиції (LRAS) є **вертикаллю**, яка проходить через обсяг потенційного ВВП (див. малюнок 2), короткострокова крива сукупної пропозиції (SRAS) є **горизонталлю**, яка проходить через фіксоване значення P , віддзеркалюючи переважно *негнучкість цін в короткостроковому періоді*.

Формула сукупної пропозиції задається як виробнича функція національного продукту (ВВП) від наявних агрегованих ресурсів (факторів) виробництва (капіталу (K), праці (L), технологічних змін (t)): $Y = F(K, L, t)$. Аналіз подій у короткостроковому періоді характеризується тим, що наявні ресурси не змінюються, а у довгостроковому періоді відбувається їх зміна (збільшення, зменшення), що зміщує вертикаль LRAS (відповідно ліворуч чи праворуч).

Малюнок 2

Вертикаль довгострокової кривої сукупної пропозиції (LRAS) в цій моделі демонструє, що **завдяки гнучкості цін**, що є ознакою ефективності функціонування ринкового механізму, економіка буде саморегулюватися таким чином, що завжди буде знаходитися на рівні **потенційного ВВП**. Тоді обсяг останнього буде виключно залежати тільки від наявних ресурсів (K , L , t). Це називається **класичним підходом**. Фактори виробництва (ресурси) впливають на зсув вертикалі LRAS і тому вони називаються неціновими факторами сукупної пропозиції. Обсяги ресурсів можуть змінюватися, наприклад, від наступного: зміна цін на ресурси (обернена залежність – збільшення ціни ресурсу зменшує його використання у виробництві), зміна продуктивності факторів у наслідок технологічних змін, державне регулювання використання ресурсів тощо.

Горизонталь короткострокової кривої сукупної пропозиції (SRAS) в цій моделі демонструє, що **відсутність гнучкості цін** на коротких інтервалах часу чи через інші причини знижує ефективність ринкового механізму розподілу ресурсів, а тому врівноважений обсяг **ВВП буде залежати від обсягу сукупного попиту (AD)** і тому обсяг ВВП може бути меншим за потенційний, тоді така ситуація характеризується як **криза, рецесія**. Але може бути і більшим за ВВП, тоді вважається, що економіка

перебуває в **стані перегріву**, який характеризується виникненням інфляційних процесів (інфляційний розрив). Це називається **кейнсіанський підхід**.

Державна політика, яка спрямована на регуляцію сукупного попиту з метою виходу на рівень потенційного ВВП у короткостроковому періоді, називається **стабілізаційною політикою**.

Державна політика, як спрямована на збільшення потенційного ВВП (через збільшення виробничих ресурсів країни), називається **політикою економічного зростання**.

Різкі зміни сукупного попиту і пропозиції (шоки) приводять до відхилення обсягу виробництва і зайнятості від потенційного рівня. З допомогою моделі AD-AS можна **оцінити вплив таких шоків** на економіку, а також наслідки стабілізаційної політики держави, спрямованої на пом'якшення відповідних коливань та поновлення рівноважного обсягу виробництва і зайнятості на рівні потенційного ВВП.

Зміна середнього рівня цін в економіці (**P**) вимірюється за допомогою таких індксів: індекс споживчих цін, індекс цін виробника, дефлятор ВВП.

Індекс споживчих цін вимірюється шляхом порівняння ціни „кошика” визначених товарів і послуг у вибраних періодах для співставлення (за місяць, за рік тощо).

Індекс цін виробника вимірюється через зміну цін виробника на продукцію, обсяги якої можна порівняти у часі.

Дефлятор ВВП вимірюється аналітичним методом, коли намагаються оцінити зміну цін на всі товари і послуги, які віддзеркалюються показником ВВП. Цей показник також можна знайти поділивши номінальний ВВП на реальний ВВП.

Практичні завдання

1. Поясніть, чому ринкова економіка завжди знаходиться в точці перетину кривих сукупних попиту та пропозиції.
2. Які Ви знаєте три цінові фактори, що обумовлюють від'ємний нахил кривої сукупного попиту?
3. Які фактори обумовлюють рух кривої сукупного попиту на графіку моделі AD\AS.
4. За допомогою якої основної макроекономічної тотожності можна представити функцію сукупного попиту в моделі AD/AS?
5. Припустимо, що довгострокова крива сукупної пропозиції у гіпотетичній економіці уявляє собою вертикаль : $Y = 3000$, а короткострокова крива сукупної пропозиції визначається фіксованою ціною: $P = 1,0$. Крива сукупного попиту відображається рівнянням: $Y = 2000 + 1,0 (M/P)$. При умові, що M - константа, побудуйте на графіку моделі AD/AS криві: сукупного попиту, довгострокової сукупної пропозиції, короткострокової сукупної пропозиції.
6. Які фактори обумовлюють переміщення кривої сукупної пропозиції на графіку моделі AS/AD?
7. Що таке ефективний сукупний попит, і що відбудеться в економіці країни при більшому чи меншому за ефективний сукупному попиті? Представте ці дві ситуації графічно за допомогою моделі AD/AS.
8. Представте графічно криву сукупного попиту на ресурси на узагальненій (принциповій) моделі ринків ресурсів (виробничих факторів).

Питання множинного вибору

9. У довгостроковому періоді рівень випуску (ВНП) визначається:
 - а) взаємозалежністю сукупних попиту і пропозиції;
 - б) пропозицією грошей та рівнем державних видатків;
 - в) обсягами капіталу, труда та рівнем технологій;
 - г) перевагами, що історично склалися у суспільстві.
10. Крива сукупної пропозиції у довгостроковому періоді має вигляд:

- а) нахилена праворуч-уверх;
- б) нахилена праворуч-униз;
- в) горизонтальної прямої;
- г) вертикальної прямої.

11. У довгостроковому періоді крива сукупної пропозиції відповідає:

- а) моделі з фіксованими цінами;
- б) моделі з гнучкими цінами;
- в) моделі інфляції;
- г) моделі дефляції.

12. У довгостроковому періоді зміна сукупного попиту:

- а) не вплине на ціни та випуск;
- б) вплине на зміну і цін, і випуску;
- в) вплине тільки на випуск;
- г) вплине тільки на ціни.

13. Потенційний рівень випуску:

- а) визначається сукупним попитом;
- б) це стан, коли відсутнє безробіття;
- в) це стан, коли досягнута повна зайнятість;
- г) визначається сукупною пропозицією.

14. У короткостроковому періоді крива сукупної пропозиції має вигляд:

- а) горизонтальної прямої;
- б) вертикальної прямої;
- в) нахилена праворуч-уверх;
- г) нахилена ліворуч-уверх.

15. Якщо у короткостроковому періоді змінюється попит, то це:

- а) вплине на випуск продукції, а не на ціни;
- б) вплине на ціни, а не на випуск;
- в) вплине і на випуск, і на ціни;
- г) на випуск і на ціни не вплине.